

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AUDITORLIK FAOLIYATINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ISTIQBOLLARI

Ergashev Farxod Baxtiyorovich

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va istiqbollari tahlil qilinib, uni yanada takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqotda zamonaviy boshqaruv va nazorat usullari — xalqaro audit standartlari, KPI ko‘rsatkichlari hamda byudjetlashtirish mexanizmlari asosida auditorlik jarayonlari, hisob yuritish tizimlari va nazorat funksiyalarining rivojlanish tendensiyalari o‘rganilgan. AT Xalq banki misolida markaziy va filial darajasida auditorlik faoliyatining dinamikasi, ichki auditning samaradorligi, moliyaviy nazoratning takomillashuvi hamda bank boshqaruvida auditorlik tizimining o‘rni chuqur tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: *auditorlik faoliyati, rivojlanish bosqichlari, AT Xalq banki, xalqaro audit standartlari, KPI, byudjetlashtirish, raqamli boshqaruv, ichki audit, avtomatlashtirish*

Annotation: In this article, the formation, development stages, and prospects of auditing activities in the Republic of Uzbekistan are analyzed, and scientifically grounded proposals for their further improvement have been developed. The study examines the development trends of auditing processes, accounting systems, and control functions based on modern management and monitoring methods — international auditing standards, KPI indicators, and budgeting mechanisms. Using the case of AT Xalq Bank, an in-depth analysis has been carried out on the dynamics of auditing activities at the central and branch levels, the effectiveness of internal audit, the improvement of financial control, and the role of the auditing system in bank management.

Keywords: *auditing activity, development stages, AT Xalq Bank, international auditing standards, KPI, budgeting, digital management, internal audit, automation.*

Kirish

Prezident Sh.M. Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan 2022–2026 yillarga mo‘ljallangan “Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”da bank tizimi samaradorligi, shaffofligi va raqobatbardoshligini oshirish ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida belgilangan. Ushbu strategiya doirasida auditorlik faoliyatini yanada rivojlantirish, banklarda moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarga to‘liq mosligini ta‘minlash hamda AT Xalq banki misolida auditorlik jarayonlarini zamonaviy raqamli texnologiyalar asosida tashkil etish nazarda tutilmoqda. Bu esa

nafaqat banklarning barqaror faoliyatini ta'minlash, balki mamlakatimiz iqtisodiyotining ochiqligi va investitsion jozibadorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Auditorlik faoliyatidan samarali foydalanish natijasida korxonalar moliyaviy hisoboti shaffoflashib, ularning faoliyati ustidan nazorat tizimi kuchayadi va investorlar uchun ishonchli ma'lumotlar taqdim etiladi. Shu nuqtayi nazardan, tijorat banklarida, xususan, AT Xalq bankida auditorlik xizmatlarini rivojlantirish, ularning xalqaro standartlarga mos tarzda tashkil etilishi bugungi kunda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda mamlakatimizda iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, moliya-bank tizimini isloh etish hamda auditorlik faoliyatini xalqaro standartlarga yaqinlashtirish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, auditorlik tekshiruvlarini raqamlashtirish, mustaqil auditorlik tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash va auditorlar malakasini oshirish orqali moliyaviy nazoratning sifatini oshirish choralari ko'rilmoqda.

Bugungi kunda global moliya bozoridagi o'zgarishlar, xalqaro audit standartlarining jadal rivojlanishi hamda iqtisodiy barqarorlik talablarining ortib borishi auditorlik faoliyatini boshqarish metodologiyasini chuqur tahlil qilishni taqozo etmoqda. Shu bilan birga, ushbu metodologiyani milliy bank tizimining o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirish va uni ilg'or xalqaro tajribalar asosida yanada rivojlantirish zarurati tobora kuchaymoqda. Shu bois, tijorat banklarida, xususan, AT Xalq banki misolida auditorlik faoliyati samaradorligini oshirish, moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlash va nazorat mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan yondashuvlarni ishlab chiqish mamlakatimiz bank sektorining barqarorligi hamda raqobatbardoshligini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mavzuning dolzarbligi

O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatining hajmi va ko'lamlari yildan-yilga kengayib bormoqda. Auditorlik xizmatlari tarkibida moliyaviy hisobot auditi, ichki audit, tashqi audit, kompayens tekshiruvlari hamda maxsus konsalting xizmatlari ko'paygani sari ushbu faoliyatni tashkil etish va boshqarish xarajatlari ham ortib bormoqda. Xizmat turlarining kengayishi natijasida operatsion va boshqaruv xarajatlarining oshishi auditorlik faoliyatining umumiy samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bois auditorlik faoliyatining samaradorligini baholashda auditorlik xizmatlari rentabelligi, mijozlarga ko'rsatilgan xizmatlarning sifat darajasi, auditorlik jarayonlari natijasida aniqlangan moliyaviy xatoliklarni bartaraf etish tezligi, shuningdek, ichki nazorat tizimining mustahkamligi kabi indikatorlarni turli faoliyat yo'nalishlari kesimida chuqur tahlil qilish zarur.

Tijorat banklarida auditorlik faoliyatini samarali tashkil etish va ularning sifatli hisobini yuritish tizimi bank faoliyatining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda strategik ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, auditorlik faoliyatining samaradorligini

to‘g‘ri baholash, auditorlik jarayonlari tarkibi va tuzilmasini chuqur tahlil qilish orqali shaffoflikni oshirish, moliyaviy risklarni kamaytirish hamda bankning investitsion jozibadorligini kuchaytirish mumkin.

Ilmiy nuqtai nazardan, tijorat banklarida auditorlik faoliyatini shakllantirish va ularning hisobini yuritish jarayonlari bankning moliyaviy barqarorligi hamda faoliyat samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shu bois, “O‘zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatining rivojlanish bosqichlari va istiqbollari”ni o‘rganish jarayonida, xususan AT “Xalq banki” misolida, auditorlik faoliyatining samaradorligi quyidagi asosiy jihatlar orqali baholanadi:

- Auditorlik jarayonlari tuzilmasi – auditorlik faoliyatining asosiy bosqichlari, ularning bank tizimi barqarorligidagi o‘rni hamda ichki va tashqi audit xizmatlarining resurslar kesimidagi ulushi aniqlanadi.

- Auditorlik faoliyatining moliyaviy natijalarga ta‘siri – audit jarayonida aniqlangan xatoliklarning bankning rentabelligi, aktivlar samaradorligi va ROA, ROE kabi moliyaviy ko‘rsatkichlarga ta‘siri chuqur tahlil qilinadi.

- Auditorlikni boshqarish imkoniyatlari – auditorlik jarayonlarini optimallashtirish, audit xarajatlari va foydasi o‘rtasida muvozanatni ta‘minlash, shuningdek, ichki va tashqi audit faoliyatini samarali integratsiya qilish imkoniyatlari ishlab chiqiladi.

Raqamli texnologiyalarning roli – auditorlik faoliyatida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, Business Intelligence tizimlari, Big Data tahlili hamda sun‘iy intellekt asosidagi continuous auditing yechimlaridan foydalanish orqali audit jarayonlarining tezkorligi, aniqligi va shaffofligini oshirish yo‘llari asoslanadi.

Bugungi kunda auditorlik faoliyatining samaradorligini tahlil qilish va uni boshqarish jarayonida raqamli texnologiyalar, sun‘iy intellekt, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari hamda auditorlik sifatini baholovchi metrikalar tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mamlakatimizda bank tizimini raqamlashtirish bo‘yicha olib borilayotgan islohotlar ham auditorlik amaliyotini takomillashtirishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Xalqaro konsalting kompaniyalari — KPMG va McKinsey tomonidan 2023–2024 yillarda e‘lon qilingan hisobotlarda qayd etilishicha, moliya institutlarida auditorlik jarayonlarini raqamlashtirishga qaratilgan investitsiyalar auditning tezligi, shaffofligi va aniqligini sezilarli darajada oshiradi. Bu nafaqat nazorat samaradorligini kuchaytiradi, balki bankning umumiy moliyaviy natijalari va risklarni boshqarish sifatini ham yaxshilashda strategik omil sifatida xizmat qiladi¹. Auditorlik faoliyatining samaradorligini aniq va tizimli baholashda Kaplan va Cooper tomonidan ishlab chiqilgan Activity-Based Costing (ABC) modeli muhim metodologik vosita hisoblanadi.

¹ KPMG (2023). *The Future of Internal Audit: Embracing Digital Transformation*. KPMG International. McKinsey & Company (2024). *Reimagining Risk and Audit in the Digital Age*. McKinsey Insights Report.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda tijorat banklari faoliyatida auditorlik faoliyatining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari ular hisobini takomillashtirish ilmiy asoslarini chuqur oʻrganish maqsad qilingan. Ushbu vazifani amalga oshirishda aralash tadqiqot dizayni (mixed-method design) qoʻllanilishi rejalashtirilmoqda. Mazkur yondashuv nazariy va empirik tadqiqot usullarini uygʻunlashtirgan holda, aktivlardan foydalanish samaradorligini kompleks tahlil qilish imkonini beradi. Bu uslub xalqaro hamda mahalliy tajribalarda oʻzining yuqori natijadorligini koʻrsatgan.

Adabiyotlar sharhi

Auditorlik jarayonini takomillashtirish, banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, ichki nazorat tizimlarini samarali tashkil etish va resurslardan oqilona foydalanish masalalari ustuvor yoʻnalish sifatida oʻrganilmoqda. Jumladan, iqtisodchi olim I. Juraev oʻz ilmiy tadqiqotlarida Oʻzbekiston tijorat banklarida auditorlik faoliyatini rivojlantirish orqali moliyaviy boshqaruvni kuchaytirish, risklarni kamaytirish va muammoli aktivlar ulushini qisqartirish zarurligini asoslab beradi. Uning fikricha, audit jarayonlarida Risk-Adjusted Return on Capital (RAROC) kabi ilgʻor koʻrsatkichlardan foydalanish milliy bank tizimi sharoitida auditorlik faoliyatining samaradorligini oshirish, bank resurslarining barqarorligini taʼminlash hamda xalqaro standartlarga yaqinlashishda muhim omil boʻlib xizmat qiladi. Shunday qilib, mahalliy olimlar tomonidan ishlab chiqilayotgan ilmiy yondashuvlar Oʻzbekiston bank tizimida auditorlik faoliyatini yanada yuqori bosqichga olib chiqishda, AT Xalq banki kabi yirik moliya muassasalarda strategik qarorlarni samarali qabul qilishda hamda milliy moliya bozorini xalqaro standartlarga moslashtirishda katta ahamiyat kasb etadi².

TAHLIL VA NATIJALAR

Soʻnggi yillarda Oʻzbekiston bank tizimida islohotlar jarayonida auditorlik faoliyatini takomillashtirish va uni zamonaviy axborot texnologiyalari asosida tashkil etish jarayonlari keng rivojlanmoqda. Auditorlik faoliyati banklarning moliyaviy barqarorligini taʼminlash, ularning ichki nazorat tizimini mustahkamlash va moliyaviy hisob-kitoblarning shaffofligini oshirishda muhim oʻrin tutadi. Tijorat banklari amaliyotida auditorlik faoliyatining asosiy yoʻnalishlari quyidagilardan iborat: bank faoliyatini normativ-huquqiy hujjatlarga muvofiq tashkil etilganligini tekshirish, moliyaviy koʻrsatkichlarning aniqligini baholash, ichki nazorat tizimining samaradorligini oʻrganish va risklarni kamaytirish mexanizmlarini takomillashtirish. Audit jarayonida nafaqat hujjatlar asosida tahlil qilinadi, balki zamonaviy raqamli audit vositalari ham qoʻllanilib, jarayonning tezkorligi va xolisligi oshiriladi.

---

² Joʻrayev I. (2020). *Bank aktivlari rentabelligini oshirish yoʻllari*. — “Moliyaviy tahlil va audit” jurnali, №2, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti.

AT “Xalq banki”da auditni tashkil qilish va tahlil usullari

№	Tahlil usuli / jarayon	Tekshiriladigan yo‘nalishlar (jarayonlar)	Tekshirishda foydalaniladigan hujjatlar (aniq misollar)
1	Hujjatlarni tahlil qilish (audit hujjatlari asosida)	- Kredit shartnomalarini tekshirish - Depozit shartnomalari - Garov shartnomalari	Kredit shartnomasi nusxalari, garov shartnomasi, depozit daftarchalari, plastik karta shartnomalari
2	Inventarizatsiya va joyida tekshiruv	- Kassa mablag‘lari - Bankomatlar va inkassatsiya jarayoni - Qimmatbaho qog‘ozlar va mulklar	Kassa kitobi, inkassatsiya dalolatnomalari, qimmatbaho qog‘ozlar reestri, omborxon qabul-topshirish dalolatnomalari
3	Taqqoslash (horizontal va vertikal tahlil)	- Balans aktiv va passivlari - Yillik foyda va zarar hisoboti - Kredit portfeli hajmi va dinamikasi	Buxgalteriya balansi, foyda va zarar hisobotlari, buxgalteriya registrlari
4	Moliyaviy ko‘rsatkichlar tahlili (koeffitsientlar)	- Kapital yetariligi (K1, K2 ko‘rsatkichlari) - Likvidlik ko‘rsatkichlari - Rentabellik (ROA, ROE)	Moliyaviy hisobotlar, Markaziy bankka taqdim etiladigan hisobot shakllari
5	Bank operatsiyalarini kuzatish va qayta hisoblash	- Kreditlar bo‘yicha foizlar hisobini tekshirish - Depozit foizlarini qayta hisoblash - Komissiya to‘lovlarini to‘g‘riligini aniqlash	Kredit kartotekalari, foiz hisoblash jurnallari, to‘lov topshiriqnomalari
6	Analitik va sintetik hisobni solishtirish	- Mijoz hisobvaraqlaridagi qoldiq bilan buxgalteriya registrlarini taqqoslash - Ichki hisob-kitoblar	Bosh daftar, aylanma qaydnoma, mijoz hisobvaraqlari bo‘yicha hisobotlar
7	Moliyaviy risklarni baholash	- Kredit riski (muammoli kreditlar ulushi, NPL ko‘rsatkichi) - Likvidlik riski (tezkor va joriy likvidlik ko‘rsatkichlari) - Foiz riski va valyuta riski	Kredit portfeli hisobotlari, mijozlarning to‘lov intizomi bo‘yicha ma‘lumotlar, valyuta operatsiyalari reyestrlari
8	Ichki nazorat va muvofiqlikni baholash (compliance)	- Ichki audit hisobotlari - Risklarni boshqarish siyosati - AML/CFT (pul yuvishga qarshi kurash) tizimlari	Ichki audit xulosalari, AML/CFT monitoring hujjatlari, ichki nizom va yo‘riqnomalar
9	Statistik va iqtisodiy tahlil	- Kreditlash sur‘atlari - Foyda marjasi - Xarajatlar va daromadlar dinamikasi	Statistik hisobotlar, moliyaviy natijalar to‘g‘risida ma‘lumotlar, balans foydasi hujjatlari

Manba: bankning IFRS moliyaviy hisobotlari ma‘lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Hujjatlarni tahlil qilishning ahamiyati. Tijorat banklarida auditning samaradorligi, birinchi navbatda, hujjatlarning to‘g‘ri yuritilishi va ularning amaldagi qonunchilikka mosligiga bog‘liq. Kredit shartnomalari, depozit daftarlari va boshqa hujjatlarni o‘rganish orqali auditor bankning huquqiy majburiyatlarga rioya qilayotganini, kredit siyosatining qonuniyligini va hujjatlar rasmiylashtirilishida noqonuniy harakatlar mavjud emasligini tekshiradi. Bu jarayon moliyaviy shaffoflikni ta‘minlaydi va firibgarlikning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Inventarizatsiya va joyida tekshiruvning roli. Banklarda naqd pul, qimmatbaho qog‘ozlar va boshqa aktivlarning mavjudligini joyida tekshirish — moliyaviy resurslarning saqlanishini ta‘minlashning eng ishonchli usullaridan biridir. Ilmiy nuqtai nazardan, inventarizatsiya buxgalteriya hisobi va real aktivlar o‘rtasidagi tafovutni aniqlash, nazorat tizimining samaradorligini baholash uchun zarur. Bunday tekshiruv natijalari bank aktivlari xavfsizligini mustahkamlaydi.

Taqqoslash (gorizontal va vertikal) tahlili. Gorizontal tahlil vaqt o‘tishi bilan moliyaviy natijalardagi o‘zgarishlarni ko‘rsatadi, masalan, AT “Xalq banki”ning 2023 va 2024-yillardagi kredit portfeli hajmi dinamikasi. Vertikal tahlil esa balans moddalarining o‘zaro nisbatini o‘rganadi, masalan, umumiy aktivlarda muammoli kreditlarning ulushi yoki daromadlar tarkibidagi foiz tushumlarining nisbati.

Risklarni baholash. Kredit riski, likvidlik riski, foiz va valyuta risklari bank auditining markaziy qismidir. Xalq banki singari davlat banklari ijtimoiy vazifalarni ham bajarishi sababli muammoli kreditlar ulushi (NPL ratio)ning yuqoriligi alohida xavf tug‘diradi. Xalqaro tajribada NPL 5% dan yuqori bo‘lsa, bu moliyaviy barqarorlikka jiddiy tahdid hisoblanadi. Shu bois, auditorlar risklarni baholash orqali bank kapitali yetarliligini tekshiradi va zaruriy choralarni tavsiya etadi. Ichki nazorat va muvofiqlik tahlili. Audit jarayonida ichki nazorat tizimining kuchliligi bank faoliyatining xavfsizligi uchun kafolatdir. Xalq bankida ichki audit bo‘limi Markaziy bank, xalqaro standartlar (Bazel III, IFRS, FATF tavsiyalari) talablariga muvofiqligini ta‘minlashi kerak.

AT “Xalq banki” ichki audit bo‘limiga ajratilgan mablag‘lar tarkibi

Xarajat turi	O‘lchov birligi	Yillik reja (mlrd so‘m)	Amalda (mlrd so‘m)	Rejaga nisbatan (%)
Xodimlar ish haqi	mlrd so‘m	10,0	9,8	98%
Xodimlarni o‘qitish va malaka	mlrd so‘m	2,0	1,7	85%
Audit texnologiyalari (IT)	mlrd so‘m	3,5	3,6	103%
Konsalting va ekspertiza	mlrd so‘m	1,5	1,2	80%
Xizmat safarlari	mlrd so‘m	0,8	0,9	112%
Jami	mlrd so‘m	17,8	17,2	96%

Auditorlarning malakasini oshirishga qilingan sarfning reja darajasidan past bo‘lishi esa zaif tomon hisoblanadi, chunki zamonaviy bank muhitida auditorlar muntazam ravishda yangi bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishi talab etiladi. Shuningdek, IT texnologiyalariga ajratilgan mablag‘larning ortiqcha sarflangani bankning ichki auditda ilg‘or yondashuvlarni – masalan, raqamli tahlil, risklarni real vaqt monitoringi va kiberxavfsizlik tekshiruvlarini joriy etayotganidan dalolat beradi.

AT “Xalq banki” ichki audit natijalari dinamikasi (mln so‘mda)

Yil	O‘tkazilgan auditlar soni	Aniqlangan moliyaviy kamchiliklar (mln so‘m)	Bartaraf etilgan kamchiliklar (mln so‘m)	Tavsiyalar ijrosi (%)
2021	35	42 500	28 300	65%
2022	40	38 200	30 900	72%
2023	45	32 400	27 800	76%
2024	52	29 600	26 100	82%
2025*	55 (prognoz)	27 800	25 900	85%

2021–2025 yillar davomida AT “Xalq banki”da ichki audit faoliyati barqaror va ijobiy dinamikaga ega bo‘lgani kuzatiladi. Bu davr mobaynida bank ichki auditini tashkil etish va uni samarali yuritishda sezilarli o‘zgarishlar yuz berdi. Avvalo, o‘tkazilgan auditlar sonining ortib borishi bank ichki nazorat tizimining qamrovi kengayganini ko‘rsatadi. Agar 2021 yilda 35 ta audit o‘tkazilgan bo‘lsa, 2025 yilda ularning soni 55 taga yetishi prognoz qilinmoqda.

Tijorat banklarida audit xizmatini optimallashtirish bo‘yicha tavsiyalar (AT “Xalq banki” misolida)

Sxemada keltirilgan tavsiyalar tijorat banklarida, xususan, AT “Xalq banki” misolida ichki audit xizmatining samaradorligini oshirish uchun muhim strategik

yo‘nalishlarni ifodalaydi. Har bir yo‘nalish bankning barqaror rivojlanishida o‘ziga xos ahamiyatga ega bo‘lib, ularni chuqurroq tahlil qilish zarur. Birinchidan, resurslarni samarali boshqarish – audit xizmatining asosiy vazifalaridan biri bo‘lib, ortiqcha xarajatlarni kamaytirish va mavjud resurslardan oqilona foydalanishni nazarda tutadi. Xarajatlarni to‘g‘ri hisobga olish, sarf-xarajatlarning qaysi yo‘nalishlarda ko‘proq ortayotganini aniqlash, byudjetni optimallashtirish orqali bankning moliyaviy shaffofligi ta‘minlanadi. Bu esa ichki auditning tejamkorlik va iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi rolini kuchaytiradi. Ikkinchidan, kadrlar malakasini oshirish – ichki auditning sifat darajasini belgilovchi hal qiluvchi omildir.

Xulosa va Taklif

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston Respublikasida, xususan AT “Xalq banki” misolida olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, auditorlik faoliyatining rivojlanishi riskka asoslangan yondashuv va zamonaviy texnologiyalarga integratsiyalash orqali samaradorlikni oshirish, xarajatlarni optimallashtirish va uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Auditorlik faoliyatining istiqbollari esa xalqaro standartlar (COSO, Basel, IIA) bilan uyg‘unlashgan holda nazorat samaradorligini yanada yuksaltirish, moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash hamda bank mijozlari va investorlar ishonchini oshirish bilan chambarchas bog‘liqdir.

Tadqiqot natijalari asosida ishlab chiqilgan tavsiyalar

1. Riskka asoslangan audit modelini to‘liq joriy etish. AT “Xalq banki”da auditorlik faoliyatini samarali tashkil qilish uchun riskka asoslangan audit modelini keng tatbiq etish tavsiya etiladi. Bu yondashuv yuqori xavfga ega yo‘nalishlarni aniq belgilash, resurslardan oqilona foydalanish va nazorat jarayonlarini optimallashtirishga xizmat qiladi.

2. Byudjetlashtirish va KPI tizimlarini integratsiya qilish. Auditorlik faoliyati samaradorligini baholashda KPI ko‘rsatkichlarini to‘liq joriy etish va ularni byudjet rejalashtirish bilan uyg‘unlashtirish zarur. Bunday yondashuv audit faoliyatini shaffof qiladi, ijro intizomini mustahkamlaydi va natijalarni aniq o‘lchash imkonini beradi.

3. Audit jarayonlarida raqamlashtirishni kuchaytirish. AT “Xalq banki”da ichki audit tizimini zamonaviy axborot texnologiyalariga asoslangan holda modernizatsiya qilish lozim. Raqamli audit platformalari, avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari va elektron hujjat aylanishi orqali tekshiruvlar tezkor, aniq va samarali amalga oshiriladi. Bu nafaqat audit sifatini oshiradi, balki bank faoliyatida risklarni erta aniqlash imkonini ham beradi.

4. Ichki auditning rolini kuchaytirish. Ichki audit xizmatining samaradorligini oshirish uchun auditorlar xalqaro standartlar (IIA, COSO, Basel) asosida tayyorlanishi, shuningdek KPI va riskka asoslangan metodologiyalardan faol

foydalanishi lozim. Bu jarayon auditni faqat tekshiruvchi organ emas, balki strategik boshqaruvning muhim vositasiga aylantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Abduraxmonov, Q. X. (2019). *Iqtisodiyot nazariyasi*. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Azizov, U., & Karaliev, T., & Bobokulov, T. (2018). *Bankovskoe delo: Uchebnoe posobie*. Toshkent: Iqtisod-Moliya.
3. Bessis, J. (2015). *Risk Management in Banking* (4th ed.). Chichester: Wiley.
4. Choudhry, M. (2022). *The Principles of Banking* (2nd ed.). Singapore: Wiley.
5. Fabozzi, F. J. (2010). *Foundations of Financial Markets and Institutions* (4th ed.). Boston: Pearson.
6. Greenbaum, S. I., Thakor, A. V., & Boot, A. (2019). *Contemporary Financial Intermediation* (4th ed.). Amsterdam: Elsevier.
7. Heffernan, S. (2005). *Modern Banking* (2nd ed.). Chichester: Wiley.
8. Koch, T. W., & MacDonald, S. S. (2014). *Bank Management* (8th ed.). Mason: South-Western Cengage Learning.
9. Mishkin, F. S. (2019). *The Economics of Money, Banking and Financial Markets* (12th ed.). New York: Pearson
10. Shirinov, U. A., & Narzullayev, N. A. (2022). Moliyaviy majburiyatlar auditining metodologik asoslari. *Ekonomika i sotsium*, 6(97), 814–817. https://www.iupr.ru/_files/ugd/b06fdc_4fdb26e8b56d4410bd805ca1c57db1a5.pdf
11. King, B. (2018). *Bank 4.0: Banking Everywhere, Never at a Bank*. London: Marshall Cavendish International.
12. Krishnan, S. (2014). *The Power of Mobile Banking: How to Profit from the Revolution in Retail Financial Services*. Hoboken: Wiley.
13. Tapscott, D., & Tapscott, A. (2018). *Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin and Other Cryptocurrencies Is Changing the World* (Updated ed.). New York: Portfolio.